

OPRAWOWAĆ (37) *vb impf i pf*

impf [w tym: *inf* (8), *praes* (8), *praet* (9), *fut*, *con* (2), *imp*, *impers*, *part praes act*] *FalZioł* (2), *LibLeg* 11/81, *ComCrac*, *MurzNT* (2), *BibRadz*, *OrzRozm* (2), *BielKron* (2), *HistRzym*, *RejZwierc* (2), *BielSpr* (2), *BudBib* 4.Reg 12/6, 8, 3.Esdr 8/79, 1.Mach 12/37, *ModrzBaz*, *SkarŻyw* (2), *ZapKościer*, *Paprup*, *WujNT* (2), *SarnStat* (4); *pf* [zawsze: *inf*] *LibLeg* 6/156v, *UstPraw* (4), *BudBib* 3.Esdr 4/43.

Oba o oraz oba a jasne.

inf *oprawować* (14). ◇ *praes* 3 sg *oprawuje* (1). ◇ 2 *pl* *oprawujecie* (1). ◇ 3 *pl* *oprawują* (5). ◇ *praet* 3 sg *m* *oprawował* (4). ◇ 3 *pl m pers* *oprawowali* (5). ◇ *fut* 2 sg *oprawować* *będziesz* (1). ◇ *imp* 3 *pl* *niechaj*, [niech] *oprawują* (1). ◇ *con* 1 *pl m pers* *bysmy* *oprawowali* (1). ◇ 3 *pl m pers* *by* *oprawowali* (2). ◇ *impers praet* *oprawowano* (1). ◇ *part praes act* *oprawując* (1).

Sł stp, *Cn brak*, *Linde XVI – XVII w. s.v. oprawić*.

1. *Naprawi(a)ć*, *poprawi(a)ć*, *wzmacniać* (*wzmocnić*), *odnawiać* (*odnowie*); *componere PolAnt*, *Vulg; aedificare*, *fortificare*, *innovare PolAnt; reparare JanPrzyw* (17) : [Tam wymierzylismy gošciniec i oborać kazali, ale droga zła, która potrzebuje poprawy, ale nam dali tę odpowiedź dziedzicowie tych dóbr, iż nie powinni *oprawować*. *LustrDróg* 7.]

oprawować czego (3): *OrzRozm* V2v; Płátnerze zásie zbroy opráwówáli *BielSpr* 9; y iešli kiedy co zbywáło czáfu/ piáfu/ ábo księgi wiązał/ ábo bráterŝkich lukien opráwówáło. *SkarŻyw* 471.

oprawować czego (po przeczeniu) (2): á ieflibyŝmy domu tego roznie vzywáli/ tedybyŝmy teŝ go nie iednáko opráwówáli *OrzRozm* V2v; *BudBib* 4.Reg 12/6.

oprawować co (12): [Chryŝtus] virzáł Iakuba ŝyna Zebedeuŝzowego i Iána brata iego/ téŝ i ony/ a oni ŝięci *oprawuią* [*componentes retia*] włodzi/ i wnetŝe ich wezwáł *MurzNT* *Mar* 1/19; *BibRadz* 2.Par 24/4; *HistRzym* 11; Zebráli ŝię tedy ċi ktorzyby miáło opráwówáli [*aedificent*] (ábowiem częŝć muru ktora była ku potokowi od wŝchodu słońcá iuŝ była vpádła) *BudBib* 1.Mach 12/37, 4.Reg 12/8, 3.Esdr 4/43, 8/79; Raz czárt w oŝobie ludzkiej coŝ do niego przynioŝ opráwiáć: on porzuciwŝy iná robotę/ onę opráwówáć poczázł. *SkarŻyw* 508; *WujNT* *Mar* 1/19; Iefli który zamek ŝtary będzie potrzebował opráwy: tedy czáfu pokoiu Burgrábiá álbo Dzierzawcá/ álbo którému iefł poruczón/ będzie powinien ij opráwówáć. *SarnStat* 126 [*idem* 883] 883 [2 r.]; [á niech [*kapłani*] opráwuią budowanie koŝcielne [*instaurant sartatecta domus*]/ iefli vyŝrzá ŝe co popráwić potrzebá. *WujBib* 4.Reg 12/5].

W charakterystycznych połączeniach: oprawować domu, sukien, zbroj; oprawować dom, miasto (2), *rozpadliny, sieci* (2), *zamki*.

Szereg: »oprawować i bronić« (1): iákobyŝmy y my powinni wŝyŝcy tego domu opráwówáć y bronić/ gdybyŝmy go wŝyŝcy vzywáli *OrzRozm* V2v.

2. *Wykonywać prace przy hodowli zwierząt lub roślin, pielęgnować je* (2) :

W połączeniu szeregowym (1): Iuŝ oboie grzebá/ ochędaŝáią/ opráwuią/ ŝzczepiá/ ziołeczká łádzá *RejZwierc* 32v.

Szereg: »oprawować abo chędożyć« (1): a wŝelką [*latoroŝl*] ktora owoc przynosi oczyŝciá [*purgabit*] (*marg*) *oprawui* abo chędoży (–) aby więŝczy owoc przynosiła *MurzNT* *Ioann* 15/2.

3. *Robić opatrunek; przene: powodować zasklepienie się rany, gojenie się* [co] (1) :

Szereg: »goić i oprawować«: Szafranowa wodka [...] Twardość bokow y też bolączech zmiękcza/ żyły w zadku ociekłe albo ranione goij y oprawuie *FalZioł* II 12b.

4. Umocowywać w czymś, dawać jakąś ramę, pokrywać czymś (3) :

oprawować czym (1): á ktorzy iey doftać [cząstki Krzyża św.] mogli/ złotem oprawowali/ y ná lzyiey vczćiwie nošili. *WujNT* 382.

Wyrażenie: »oprawować w cukier« = *kandyzować (1)*: Ciało ścieńcza gdy tho [korzeń Turbit] oprawuia w czukier á daią ielć *FalZioł* I 149a.

Przen (1) :

Zwrot: »pismem oprawować« = *opisywać (1)*: Dobrze to tedy baczylu ftarzy Monarchowie/ iz fprawy fwoie Rycyrlkie pismem oprawowali *BielSpr* 28v.

5. praw. Zabezpieczać [komu] (2) : Zapisz vcziwego Iacoba Zaczka strzemełzna oprawuyancz opatrny Iagnełczce Parkowłky sludze swy *ZapKościel* 1583/54.

oprawować co czym (1): Takełmy też fpany radą y pošly nalfemi ziemłkami poštanovieli, aby to vinni byli kazdemv tak duchownemv iako y świetłkiemv poddanem nalfem opravovac [trzymać y reformować *tenere et reformare JanStat* 239] vedlie pirwłsey coⁿftitucyey. *ComCrac* 21v.

6. [praw. Zastrzegać [[komu = sobie] ze zdaniem dopełnieniowym]: do ogrodow też skaczą [kozy] bárzo rády. Przeto w práwie naiemniczym tho łobie oprawuia aby naiemnik koz przy domie nie chował. *Cresc* 1571 563 (*Linde*).]

7. Wynagradzać krzywdy, czynić zadość, wyrówn(yw)ać szkody; vindicare Modrz (9) : *UstPraw* D; Nie biy/ [...] ábowiem cie thez áni bić áni ładzać nie będą/ áni z wielkimi łzkodami áni s trudnościami oprawować będziefz. *RejZwierc* 256v.

oprawować co komu (1): My w takowey rzeczy fkázuiem Idziemu przyładz iz niewie kto go ranił/ á gdy przyłeże/ tedy mu Phalk winien rány oprawować. *UstPraw* D4v.

oprawować komu czym (1): a gdi staną [poddani króla polskiego] niech na fkarge odpowadaya kczemv sye znacz będą niechay płacza opravvyą poddanim Czessarza Thvr. *LibLeg* 11/81v.

oprawować komu za co (1): Ktoby żydá vderzył izby nie do krwi/ taki winien Woiewodzye winę/ á żydowi zá vderzenie oprawować. *UstPraw* K.

Zwroty: »krzywdę oprawować [czym]« (1): że wedle dwunaści tablic vftawy/ káždą krzywdę piącią á dwudzielą grzywien miedzi oprawowano [*iniurias XXV aeris poena vindicari*] *ModrzBaz* 79.

»szkody oprawować« (3): *LibLeg* 6/156v; *UstPraw* D2v; [rotmistrz] Sam łzkody oprawuie zá towarzysze. Dla czego ma moc piędzy powściągnąć przy łobie. *SarnStat* 427.

8. Załatwiać (2) :

Zwrot: »swe potrzeby oprawować« (2): [*Laponowie*] Máia ięzyk kthoremu żądny nie wyrozumie iedno łami łobie/ z kupcy tylko przez znaki á vkázowanie fwe potrzeby oprawuia. *BielKron* 294v, 368v.

9. Rozsądzać, rozstrzygać kwestie sporne [kogo] (1) : y nie przijał [król] obroni iego/ zagniewani zadnich obmow prawnych fluchac niechcial/ tilko woli fwei y vmillowi dołic vtzinic. [...] Drudzi też niemowili nic widzac iako drugie niebatznie opravowal. *PaprUp* Iv.

Synonimy: 1. odnawiać, polepszać; 2. opatrzać; 3. goić, opatrzać; 7. nagradzać, nagrodzić, odplacać, odplacić, zapłacić, płacić.

Formacje współrdzenne cf PRAWIĆ.

Cf OPRAWOWANIE, OPRAWUJĄCY

JB